

**Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi viherväitteistä**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 23 päivänä maaliskuuta 2023 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi nimomaisten ympäristöväitteiden perustelemisesta ja esittämisestä (viherväitteitä koskeva direktiivi) sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 14.7.2023

Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen

Ympäristöneuvos Taina Nikula

**EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI NIMEN-  
OMAISTEN YMPÄRISTÖVÄITTEIDEN PERUSTELEMISESTA JA ESITTÄMISESTÄ  
(VIHERVÄITTEITÄ KOSKEVA DIREKTIIVI)****1 Tausta**

Euroopan komissio antoi 22. maaliskuuta 2023 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi nimenomaisten ympäristöväitteiden perustelemisesta ja esittämisestä (Viherväitteitä koskeva direktiivi) (COM(2023) 166 final).

Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa komissio sitoutui takaamaan, että kuluttajilla on mahdollisuus tehdä luotettavaan tietoon perustuvia valintoja. Kuluttajien tekemät valinnat nähdään yhtenä keinona vihreän siirtymän ja kiertotalouden edistämiseksi. Tämä on mahdollista vain, jos kuluttajat saavat oikeaa ja läpinäkyvää tietoa tuotteiden ympäristövaikutuksista ja luottavat saamaansa tietoon. Komission mukaan tämä ei tällä hetkellä toteudu.

Komission vuonna 2020 tekemän selvityksen mukaan EU:n markkinoilla 53 % erilaisista vihreistä väitteistä on joko epämääräisiä, huonosti perusteltuja tai harhaanjohtavia. Usein on vaikea päätellä, koskeeko vihreä väite koko yritystä vai yhtä sen tuotetta, koko tuotetta vai osaa siitä, tai mihin tuotteen elinkaaren vaiheeseen väite liittyy. Komission selvityksen mukaan väitteistä 40 % on perustelemattomia. Haastatteluissa eri sidosryhmät pitivät 'viherpesua' ongelmana ja yleisesti kuluttajien luottamus vihreisiin väitteisiin on heikkoa.

Kuluttajien kannalta toinen tiedon luotettavuuteen liittyvä ongelma ovat useat erilaiset ympäristömerkit, joiden tulisi olla eräänlaisia laatumerkkejä ja osoittaa, että yritys tai tuote

edistää ympäristönäkökohtia. Usein merkki perustuu jonkinlaiseen sertifiointiin tai verifiointiin, jossa riippumaton kolmas taho vahvistaa merkinnän perusteiden oikeellisuuden ja valvoo niiden toteutumista käytännössä. Komission arvion mukaan EU:ssa on noin 232 ympäristömerkkiä, joista komission selvityksen mukaan lähes puolessa on puutteita läpinäkyvyydessä ja valvon-  
nassa. Kuluttajat eivät myöskään tunnista eroa kolmannen osapuolen todentamien sertifiointi-järjestelmien ja yrityksen ns. oman sertifiointin välillä. Tämä vaikeuttaa ympäristömerkittyjen tuotteiden vertailua ja yritysten välisen tasapuolisen kilpailun toteutumista.

Direktiiviehdotus vihreistä väitteistä täydentää komission maaliskuussa 2022 antamaa ehdo-  
tusta vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiiviksi (COM(2022) 143 final), jonka tavoitteena  
muun ohella on parantaa kuluttajien mahdollisuuksia tehdä luotettavampaan ympäristötietoon  
perustuvia päätöksiä.

Kuluttajansuojaa edistävän lainsäädännön lisäksi EU:ssa on säädöksiä, joilla kannustetaan kes-  
täviä kuluttajavalintoja asettamalla vaatimuksia ympäristövaikutusten arvioinnille ja mittaami-  
selle. Ekosuunnitteludirektiivi (2009/125/EU) ja asetusehdotus kestävien tuotteiden ekologi-  
sesta suunnittelusta (COM(2022)132 final) asettavat vaatimuksia tuotteiden suunnittelulle ja  
suorituskyvylle sekä tuotetiedolle. EU-tasolla on lisäksi kehitetty EU:n ympäristömerkki  
(EY/66/2010), EMAS-ympäristöjohtamisjärjestelmä (EY/1221/2009) sekä asetukset luomu-  
merkistä (EU/2018/848) ja energiamerkinnästä (EU/2017/1369).

## **2 Ehdotuksen tavoite**

Tavoitteena on edistää yritysten välistä tasapuolista kilpailua sisämarkkinoilla, erityisesti liittyen markkinoille saatettavien tuotteiden ja yritysten toiminnan ympäristölliseen kestävyYTEEN. Ympäristöön liittyvistä väitteistä on tullut kilpailutekijä, mutta eri maiden kansalliset lainsäädännöt ja ympäristöväitteitä koskevat säännökset aiheuttavat rasitetta yrityksille, jotka harjoittavat rajat ylittävää kauppaa ja joutuvat noudattamaan erilaisia vaatimuksia eri jäsenvaltioissa. Tilanne vaikuttaa yritysten kykyyn toimia sisämarkkinoilla ja hyödyntää niitä.

Ehdotuksella pyritään suojaamaan kuluttajia ja yrityksiä viherpesulta ja siten mahdollistamaan kuluttajien osallistuminen omilla, hyvin perustelluilla valinnoillaan, vihreän siirtymän toteuttamiseen.

Tavoitteena on myös parantaa ympäristönsuojelun tasoa ja edistää siirtymistä kohti puhdasta ja hiilineutraalia kiertotaloutta.

## **3 Ehdotuksen sisältö**

### **3.1 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö**

Ehdotusta sovellettaisiin nimenomaisiin ympäristöväittämiin, joita elinkeinonharjoittajat esittävät tuotteista, palveluista tai omasta toiminnastaan kuluttajakaupassa. Ehdotusta ei sovellettaisi yritysten väliseen kauppaan.

Ehdotuksen keskeisimmät sääntelytoimet ovat:

- velvoite perustaa ympäristöväitteet ja ympäristömerkit tutkittuun tietoon ja siten, että otetaan huomioon tuotteen olennaiset ympäristövaikutukset sen koko elinkaaren aikana;
- velvoite viestiä ympäristöväitteet mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi markkinoinnin yhteydessä;
- vähimmäisvaatimukset ympäristömerkintäjärjestelmille;
- vähimmäisvaatimukset ympäristöväitteiden ja ympäristömerkkien todentamiselle ja sertifiointille;
- vaatimus nimetä kansallinen toimivaltainen viranomainen tai viranomaisia, joilla on laajat toimivaltuudet ja velvollisuus raportoida julkisesti vuosittain;
- väittämiin liittyvien valitusten salliminen kuluttajille ja kansalaisjärjestöille;
- tiettyjen seuraamusten (seuraamusmaksut, takavarikointi, sulkeminen julkisten hankintojen ulkopuolelle) käyttö rikkomustapauksissa.

Mikroyritysten (alle kymmenen työntekijää ja vuotuinen liikevaihto enintään kaksi miljoonaa euroa) ei tarvitse noudattaa edellä mainittuja vaatimuksia, paitsi jos ne haluavat saada ympäristöväitteen vaatimustenmukaisuustodistuksen, jolloin niiden on noudatettava näitä vaatimuksia.

#### **3.1.1 Yleiset säännökset (1-2 artikla)**

Direktiivin soveltamisala kattaisi vapaaehtoiset vihreät väitteet, joita elinkeinonharjoittajat tekevät tuotteista tai elinkeinonharjoittajista kuluttajille.

Soveltamisalan ulkopuolelle suljettaisiin ympäristöväitteet ja ympäristömerkit, joista säädetään voimassa olevassa EU:n lainsäädännössä sekä EU:n ympäristömerkki.

Ehdotuksen 2 artikla sisältää 19 määritelmää, joista keskeiset vastaavat sopimattomista kaupallisista menettelyistä annetun direktiivin (2005/29/EY) määritelmiä. Elinkeinoharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tämän direktiivin alaan kuuluvissa kaupallisissa menettelyissä toimii tarkoituksessa; joka liittyy hänen elinkeino-, liike-, käsiteollisuus- tai ammattitoimintaansa, ja elinkeinonharjoittajan nimissä tai puolesta toimivaa henkilöä. Tuotteella tarkoitetaan tavaraa tai palvelua, kiinteää omaisuus, digitaalinen palvelu ja digitaalinen sisältö sekä oikeudet ja velvoitteet mukaan lukien. Tuoteryhmällä tarkoitetaan tuotteita, joilla on sama käyttötarkoitus. Ehdotuksessa määritellään erikseen myös ympäristöväite ja eksplisiittinen ympäristöväite, joka on tekstimuodossa. Artiklassa määritellään myös mm. kestävyysmerkki ja ympäristömerkki sekä ympäristöllinen suorituskyky, ympäristöseikka ja ympäristövaikutus.

### 3.1.2 Vihreiden väittäminen perusteleminen ja niiden käyttö markkinoinnissa (3-6 artikla)

Ehdotuksessa edellytetään, että yritykset noudattavat tiettyjä minimikriteereitä tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutusten todentamisessa (3 artikla).

Yritysten tuotteita ja palveluita koskevien ympäristöväitteiden on:

- perustuttava tieteelliseen näyttöön, käytettävä laajalti tunnustettua tieteellistä näyttöä ja tarkkoja tietoja sekä otettava huomioon asiaankuuluvat kansainväliset standardit;
- otettava huomioon tuotteen koko elinkaari sekä keskeiset ympäristövaikutukset ja –näkökohdat;
- osoitettava ”lisäarvo” – ei riitä, että tuote täyttää lainsäädännön vaatimukset asian omaiselle tuoteryhmälle tai sektorille;
- annettava tietoa siitä, onko tuote tai elinkeinonharjoittaja, jota väite koskee, huomattavasti parempi ympäristövaikutusten, ympäristönäkökohtien tai ympäristösuorituskyvyn suhteen kuin mikä on yleinen käytäntö kyseiselle tuoteryhmälle tai alalle;
- erotettava mahdollinen kasvihuonekaasupäästöhyvitysten käyttö omista kasvihuonekaasupäästöistä;
- yksilöitävä aiheuttaako väitteen kohteena olevien ympäristövaikutusten, ympäristönäkökohtien tai ympäristötehokkuuden parantaminen merkittävää haittaa ilmastomuutokseen, luonnonvarojen kulutukseen ja kiertoon, vesivarojen ja merten tarjoamien luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja suojeluun, saastumiseen, luonnon monimuotoisuuteen, eläinten hyvinvointiin sekä ekosysteemeihin kohdistuvien ympäristövaikutusten osalta;
- sisällytettävä ensisijaista ympäristötietoa (yrityksen omaa toimintaa tai toimitusketjua koskevaa ympäristötietoa) ja milloin sitä ei ole saatavissa, tietoa keskivertotuotteen ympäristövaikutuksista.

Mikäli ympäristöväitteellä viestitään, että tuotteella tai elinkeinonharjoittajalla on vähemmän ympäristövaikutuksia tai parempi ympäristösuorituskyky kuin muilla ("vertailevat ympäristöväitteet") on täytettävä 4 artiklassa säädetyt lisävaatimukset. Vertailu toiseen tuotteeseen edellyttää, että käytetyt tiedot ovat vastaavia sekä, että se on tuotettu tai hankittu vastaavalla tavalla kuin väitteen kohteena olevien tuotteiden tai elinkeinonharjoittajien ympäristövaikutusten arvioinnissa käytetty tieto. Lisäksi vertailun edellytys on, että arvoketjun eri vaiheiden kattavuus on vastaava, merkittävimmät ympäristövaikutukset otetaan huomioon sekä oletukset on asetettu vastaavalla tavalla vertailtavissa tuoteryhmissä tai organisaatioissa.

Jäsenvaltioiden tulee taata, että elinkeinonharjoittajat viestivät ainoastaan sellaisista ympäristövaikutuksista ja -ominaisuuksista sekä suorituskyvystä, jotka on perusteltu 3, 4 ja 5 artiklojen mukaisesti ja jotka ovat merkittäviä tuotteelle tai elinkeinonharjoittajalle.

Ehdotuksen 5 artikla edellyttää, että jäsenvaltiot varmistavat, että elinkeinonharjoittajat noudattavat tämän artiklan vaatimuksia. Mikäli tuotteen käyttövaiheella on merkittäviä vaikutuksia, tulee viestinnässä antaa ohjeita siitä, kuinka tuotetta tulee käyttää, jotta tavoiteltu ympäristövaikutus saavutetaan. Tuotetta tai elinkeinonharjoittajaa koskevat tiedot sekä ympäristöväite on esitettävä fyysisessä muodossa tai esimerkiksi weblinkin tai QR-koodin avulla.

Artiklassa listataan keskeiset tiedot, jotka viestintään tulee vähintään sisällyttää:

- ympäristönäkökohdat, ympäristövaikutukset tai ympäristösuorituskyky, jotka liittyvät väitteeseen;
- asianmukaiset unionin tai kansainväliset standardit, tarvittaessa;
- taustalla olevat tutkimukset tai laskelmat, joita on käytetty ympäristövaikutusten, ympäristönäkökohtien tai ympäristösuorituskyvyn arvioimiseen, mittaamiseen ja seurantaan;
- lyhyt selvitys siitä, miten parannukset, jotka ovat väitteen kohteena, saavutetaan;
- väitteen tueksi tarvittava varmennusasiakirja, joka sisältää tiedot varmentajan yhteystiedoista ja jonka on laatinut varmentaja, jolla on direktiivin 10 artiklassa tarkoitettu akkreditointi;
- kasvihuonekaasupäästöjen kumoamiseen liittyviin väitteisiin liittyen tieto siitä, kuinka suuri osuus väitteestä perustuu hyvitysten käyttöön, ja perustuvatko hyvitykset päästövähennyksiin vai poistumiin;
- arvioinnin yhteenveto, joka on saatavilla vähintään yhdellä jäsenvaltion virallisella kielellä, jossa väite on tehty.

### 3.1.3 Ympäristömerkkejä ja -merkintäjärjestelmiä koskevat vaatimukset (7-8 artikla)

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että ympäristömerkit täyttävät 3–6 artiklassa asetetut vaatimukset ja että ne todennetaan 10 artiklan mukaisesti.

Ainoastaan unionin lainsäädännön nojalla perustetut ympäristömerkintäjärjestelmät voivat käyttää ympäristövaikutusten kokonaisindikaattoria tuotteen tai elinkeinonharjoittajan arvioinnissa.

Ympäristömerkintäjärjestelmä tarkoittaa sertifiointijärjestelmää, joka vahvistaa tuotteen, prosessin tai toimijan täyttävän ympäristömerkinnän vaatimukset.

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden viranomaiset eivät saa perustaa uusia kansallisia tai alueellisia ympäristömerkintäjärjestelmiä sen jälkeen, kun direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä. Ennen kyseistä päivämäärää perustetut kansalliset tai alueelliset ympäristömerkintäjärjestelmät voivat edelleen myöntää ympäristömerkkejä unionin markkinoilla, jos ne täyttävät tämän direktiivin vaatimukset.

Yksityisten toimijoiden perustamat ympäristömerkintäjärjestelmät hyväksytään vain, jos nämä järjestelmät tarjoavat ympäristönäkökulmasta lisäarvoa, tukevat pk-yrityksiä tietyn tuoteryhmän tai sektorin osalta vihreässä siirtymässä ja täyttävät tämän direktiivin vaatimukset.

Jäsenvaltioiden pitää notifioida komissiota uusista yksityisistä ympäristömerkintäjärjestelmistä. Komissio ylläpitää ja julkaisee listan virallisesti hyväksytyistä ympäristömerkintäjärjestelmistä, jotka on sallittu unionin markkinoilla.

#### 3.1.4 Väittämien uudelleenarviointi (9 artikla)

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että ympäristöväitteiden taustalla oleva tieto tarkistetaan ja päivitetään, kun olosuhteet muuttuvat ja viimeistään viiden vuoden kuluttua siitä päivästä, jolloin tieto annettiin.

#### 3.1.5 Verifiointi (10-11 artikla)

Jäsenvaltioiden on luotava periaatteet ympäristöväitteiden ja ympäristömerkintäjärjestelmien todentamiselle. Vahvistus- ja sertifiointivaatimuksia ei sovelleta elinkeinonharjoittajiin, jotka ovat komission suosituksessa 2003/361/EY tarkoitettuja mikroyrityksiä, elleivät ne pyydä todentamista saadakseen vaatimustenmukaisuustodistuksen 10 artiklan mukaisesti.

Todentajan tulee olla arviointilaitos, joka on akreditoitu asetuksen 765/2008 mukaisesti. Artiklassa 11 asetetaan vaatimuksia todentajan puolueettomuudelle, riippumattomuudelle, ammattitaidolle ja järjestelmille.

Todentajan on otettava huomioon ympäristöväitteen tai ympäristömerkin luonne ja sisältö. Todentamisen jälkeen verifioijan on tarvittaessa laadittava vaatimustenmukaisuustodistus, joka todistaa, että ympäristöväite tai ympäristömerkki täyttää direktiivin vaatimukset.

Niiden toimivaltaisten viranomaisten, jotka ovat vastuussa direktiivin soveltamisesta ja valvonnasta tulee tunnustaa vaatimustenmukaisuustodistus. Jäsenvaltioiden tulee ilmoittaa vaatimustenmukaisuustodistusten lista sisämarkkinatietojärjestelmän kautta, joka on perustettu asetuksella (EU) N:o 1024/2012. Vaatimustenmukaisuustodistus ei vaikuta kansallisten viranomaisten tai tuomioistuinten sopimattomista kaupallisista menettelyistä annetun direktiivin (2005/29/EY) mukaisesti suorittamaan ympäristöväitteen arviointiin.

Komissio antaa täytäntöönpanosäädökset vaatimustenmukaisuustodistuksista.

#### 3.1.6 Pienet ja keskisuuret yritykset (12 artikla)

Jäsenvaltioiden tulee ottaa käyttöön sopivia keinoja tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä direktiivin vaatimusten noudattamisessa. Keinoina vähintäänkin ohjeistus ja tiedottaminen sekä mahdollisuuksien mukaan koulutus ja rahoitusmahdollisuuksien löytäminen.

### 3.1.7 Toimivaltaiset viranomaiset ja niiden toimivaltuudet (13-15 artikla)

Jäsenvaltion on nimettävä kansallinen toimivaltainen viranomainen (yksi tai useita), joka tai jotka ovat vastuussa direktiivin soveltamisesta ja täytäntöönpanosta.

Kansallisen viranomaisen toimivaltuudet kattavat tiedonsaantioikeuden, mahdollisuuden aloittaa tutkinta omasta aloitteesta sekä ryhtyä riittäviin ja tehokkaisiin toimenpiteisiin. Vuosittain tulee toteuttaa säännölliset arvioinnit ja laatia niistä julkinen raportti.

Jos jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset havaitsevat direktiivin velvoitteiden rikkomisen, niiden on suoritettava arviointi. Mikäli arviointi osoittaa, että ympäristöväite tai ympäristömerkintäjärjestelmä tai niistä tiedottaminen ei täytä direktiivin vaatimuksia, toimivaltaiset viranomaiset vaativat väitteen esittäjää toteuttamaan asianmukaiset korjaavat toimenpiteet 30 päivän kuluessa.

Toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus määrätä seuraamuksia direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomisesta 17 artiklan mukaisesti.

### 3.1.8 Valitukset ja niiden käsittely (16 artikla)

Luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt tai organisaatiot, joilla unionin tai kansallisen lainsäädännön mukaan on oikeutettu etu, on oikeus tehdä perusteltuja valituksia toimivaltaiselle viranomaiselle. Viranomaisen on vastattava ja perusteltava valittajalle, ottaako se valituksen tarkempaan tarkasteluun vai ei.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että valituksen tekevällä henkilöllä tai organisaatiolla on pääsy tuomioistuimeen tai muuhun riippumattomaan ja puolueettomaan julkiseen elimeen, joka on toimivaltainen tarkastelemaan toimivaltaisen viranomaisen päätösten, tekojen tai laiminlyöntien menettelyllisen ja aineellisen laillisuuden.

### 3.1.9 Rikkomuksia koskevat seuraamukset (17 artikla)

Jäsenvaltioiden on säädettävä direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista, joiden on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Arvioitaessa käytettävän seuraamuksen tyyppiä ja tasoa, tulee ottaa huomioon mm. rikkomuksen vakavuus, yrityksen taloudellinen asema, saatu hyöty sekä aikaisemmat rikkomukset.

Jäsenvaltioiden olisi säädettävä seuraamuksina seuraamusmaksusta, liiketoimesta saatujen tulojen menetetyksi tuomitsemisesta sekä määräaikaisesta sulkemisesta julkisten hankintojen ja avustusten ulkopuolelle.

### 3.1.10 Toimivallan siirto komissiolle

Direktiiviehdotuksen 18 artiklassa säädetään edellytykset siirretyn säädösvallan käyttämistä koskevista edellytyksistä. Toimivalta antaa delegoituja säädöksiä (3 artiklan 4 kohdassa ja 5

artiklan 8 kohdassa) siirretään komissiolle viideksi vuodeksi direktiivin kansallisen täytäntöönpanon määräajasta lukien. Komissio voi antaa delegoituja säädöksiä, mikäli säännöllisesti toteutettava ympäristöväitteiden arviointi (20 artikla) osoittaa, että käytössä on erilaisia vaatimuksia, jotka luovat esteitä sisämarkkinoiden toiminnalle tai ne johtavat kuluttajia harhaan.

Delegoidut säädökset voivat ehdotetun 3 artiklan 4 kohdan mukaan koskea

- ympäristöväittämiin liitettyjen ympäristövaikutusten arviointimenetelmiä, mukaan lukien mitkä toiminnot, prosessit, materiaalit, päästöt tai tuotteen käyttötavat ovat tai eivät ole olennaisia tuotteiden ympäristövaikutusten tai ympäristösuorituskyvyn kannalta;
- väitettyjen ympäristövaikutusten perusteena olevan tiedon laatua; onko tieto ensisijaista vai toissijaista;
- tuoteryhmäkohtaisia sääntöjä elinkaarenaikaisten ympäristövaikutusten osoittamisesta, sekä;
- edellä mainituista asioista viestimisestä siinä tapauksessa, että komissio on antanut niitä koskevia delegoituja säädöksiä.

Komission on laadittava siirrettyä säädösvaltaa koskeva kertomus viimeistään yhdeksän kuukautta ennen viiden vuoden pituisen kauden päättymistä. Säädösvallan siirtoa jatketaan ilman eri toimenpiteitä samanpituisiksi kausiksi, jollei Euroopan parlamentti tai neuvosto vastusta tällaista jatkamista viimeistään kolme kuukautta ennen kunkin kauden päättymistä.

Euroopan parlamentti tai neuvosto voi milloin tahansa peruuttaa 3 artiklan 4 kohdan ja 5 artiklan 8 kohdan mukaisen säädösvallan siirron. Säädös tulee voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei ole kahden kuukauden kuluessa ilmaissut vastustavansa sitä.

Yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi kaikkialla unionissa komissiolle siirrettäisiin 8 artiklan 8 kohdassa toimivalta antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joissa säädetään yksityiskohtaisista vaatimuksista, jotka koskevat ympäristömerkintäjärjestelmien hyväksymistä 4 ja 5 kohdassa tarkoitettujen kriteerien mukaisesti. Lisäksi täytäntöönpanosäädöksillä täsmennetään tarkemmin 6 kohdassa tarkoitettujen liiteasiakirjojen muoto ja sisältö sekä säädetään 4 kohdassa tarkoitettua hyväksyntämenettelyä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä. Todentamista koskevan 10 artiklan 9 kohdan mukaan komissio hyväksyy täytäntöönpanosäädöksiä liittyen vaatimuksenmukaisuustodistuksen muotoon ja teknisiä myöntämiskeinoja koskeviin yksityiskohtiin.

Direktiiviehdotuksen 19 artikla sisältää säännökset komiteamenettelystä. Komission antaessa täytäntöönpanosäädöksiä noudatettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston komitologia-asetuksen (EU) No 182/2011 5 artiklan mukaista tarkastelumenettelyä.

#### **4 Ehdotuksen säädösmuoto, oikeusperusta ja suhde toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteisiin**

Komissio ehdottaa sääntelyä direktiivin muodossa, koska ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa kuluttajansuoja alalla, joka on direktiiveillä säännelty sekä luoda säännöt vapaaehtoisten ympäristöväitteiden perustelemiseksi.

Ehdotuksen oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 114 artikla (sisämarkkinat). Direktiivi hyväksyttäisiin tavallista lainsäätämismenettelyä noudattaen. Neuvosto päättäisi asiasta määräenemmistöllä.

EU-tuomioistuimien on vakiintuneesti katsonut, että säädös voidaan hyväksyä SEUT 114 artiklan perusteella ainoastaan, mikäli siitä ilmenee objektiivisesti ja tosiasiallisesti, että sen tarkoituksena on sisämarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa koskevien edellytysten parantaminen. Mikäli tämä edellytys täyttyy, antaa SEUT 114 artikla unionin lainsäätäjälle laajan harkintavallan kulloinkin tarvittavien lähentämis- ja yhdenmukaistamistoimenpiteiden valinnassa. Sisämarkkinoiden toteuttamista koskevat toimenpiteet voivat sisältää myös ympäristönsuojelullisia tavoitteita.

Valtioneuvosto pitää ehdotuksen oikeusperustaa asianmukaisena, kun otetaan huomioon ehdotetun sääntelyn pääasiallinen tarkoitus ja sisältö: direktiivillä luotaisiin yhtenäiset säännöt tavaroiden ja palvelujen markkinointiin ympäristönsuojeluun liittyvien väitteiden avulla. Ympäristönsuojeluun liittyvillä väittämällä on kasvava merkitys kuluttajien ostopäätöksissä. Ehdotetun sääntelyn puuttuessa ympäristöön liittyviä väittämiä voitaisiin olemassa olevan EU-sääntelyn puitteissa säännellä eri tavalla eri jäsenvaltioissa. Näin ollen ehdotetulla sääntelyllä voidaan katsoa olevan suora ja jokseenkin merkittävä vaikutus yritysten toimintaedellytysten yhdenmukaistamiseen sisämarkkinnoilla. Lisäksi näyttäisi siltä, että mikään muu perussopimusten määräys ei yksinään voisi muodostaa ehdotuksen oikeusperustaa.

Komissio katsoo, että EU:n toimet ovat perusteltuja ja tarpeellisia, sillä ympäristöväitteiden osalta yhdenmukaiset ja hyvin toimivat EU:n sisämarkkinat parantaisivat ympäristönsuojelun tasoa ja loisisivat tasapuoliset toimintaedellytykset EU:ssa toimiville yrityksille. Ehdotuksella myös lievennetään vaikeuksia, joita kansallisilla viranomaisilla on sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin täytäntöönpanossa erityisesti harhaanjohtavien ympäristöväitteiden estämisessä.

Komission arvion mukaan mikroyritysten erityiskohtelulla varmistettaisiin, että vaikutukset niihin olisivat oikeasuhtaisia ja suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Vaatimukset koskisivat syrjimättömästi yrityksiä, joiden kotipaikka on EU:ssa ja EU:n ulkopuolisia yrityksiä. Toimenpiteet eivät rajoittaisi kauppaa enemmän kuin on välttämätöntä toimenpiteiden ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtioneuvosto pitää ehdotusta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukaisena. Ehdotuksen jatkovalmistelussa on kuitenkin pyrittävä varmistamaan, että ehdotettujen sääntelytoimien vaikuttavuus on oikeassa suhteessa viranomaiskustannuksiin ja yrityksille aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan. Näillä edellytyksin ehdotus ei ylitä sitä mikä olisi tarpeen oikeusvarmuuden ja yhdenmukaisesti toimivien sisämarkkinoiden luomiseksi, jotta voitaisiin kannustaa kuluttajia kestäviin valintoihin.

## **5 Ehdotuksen vaikutukset**

Komission vaikutusarviointi painottuu EU:n tasolle.

Ehdotus pohjautuu vaikutustenarviointiin, joka julkaistiin yhdessä komission vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiiviehdotuksen (COM (2022) 143 final) kanssa.

### **5.1 Lainsäädännölliset vaikutukset**

Ehdotetusta direktiivistä tässä muodossa seuraisi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Direktiivin sisältämä sääntely olisi pääosin toteutettava lain tasolla. Lailla olisi säädettävä ainakin:

- vihreiden väittäminen perustelemisesta ja käytöstä markkinoinnissa;
- ympäristömerkkejä koskevista vaatimuksista;
- väitteiden todentamisesta riippumattomalla kolmannella taholla (todentaminen);
- toimivaltaisista viranomaisista ja niiden toimivaltuuksista;
- kuluttajien valitusmahdollisuudesta ja valitusten käsittelystä;
- rikkomuksia koskevista seuraamuksista.

Direktiivissä ehdotettu sääntely ei sellaisenaan sovellu luontevasti mihinkään voimassaolevaan kansalliseen säädöskokonaisuuteen. Direktiivissä on sekä kuluttajansuojaa että ympäristönsuojelua koskevaa sääntelyä. Direktiivin lopullisesta sisällöstä riippuu, onko tarkoituksenmukaista panna se kansallisesti täytäntöön uudella erityislailla tai esimerkiksi muuttamalla voimassaolevia, kuluttajansuojaa ja ympäristönsuojelua koskevia säädöksiä.

## **5.2 Taloudelliset vaikutukset**

Komission mukaan ehdotuksen toimeenpanon kokonaisbudjetti EU:ssa on noin 25 miljoonaa euroa vuoteen 2027 mennessä (nykyisen monivuotisen rahoituskehityksen aikana). Budjetti sisältää henkilöstö- ja hallintomenoja direktiivin täytäntöönpanoon sekä rahoitusta ympäristöjalanjäljen kehittämiseen ja tietoaaineistojen hankkimiseen. Julkinen tietoaaineisto ja ympäristöjalanjäljen kehittäminen tukevat yrityksiä ympäristöväitteiden esittämisessä ja todentamisessa. Komission kehittämä julkinen tietoaaineisto vähentää aineistohankintaan liittyviä kustannuksia myös Suomessa. Aineisto tukee myös muiden EU:n ympäristökestävyyteen liittyvien politiikkojen toteuttamista (esim. ehdotus kestävien tuotteiden ekosuunnittelusta,) ja auttaa myös kuluttajia tekemään oikeita valintoja.

Ehdotuksen odotetaan myös tasapuolistavan yritysten välisiä toimintaedellytyksiä, mutta merkintöjen avoimuuden ja uskottavuuden varmistamisesta aiheutuu yrityksille lisäkustannuksia. Kustannukset yrityksille riippuvat siitä, millaisia ympäristöväitteitä ja kuinka monesta tuotteesta yritys haluaa vapaaehtoisesti tehdä sekä minkälaista elinkaariarviointia hyödynnetään. Väittämät tuotteen elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista (esim. kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen koko elinkaaren ja arvoketjun ajan) edellyttävät huomattavasti suurempia investointeja kuin väittämät, joissa keskitytään tiettyyn ympäristönäkökohtaan (esim. pakkausten kierrätysraaka-ainepitoisuus).

Väitteen luonteesta ja monimutkaisuudesta riippuen siihen liittyvät kustannukset voivat vaihdella merkittävästi. Esimerkiksi yksinkertaisen väitteen, esimerkiksi tuotannossa käytettyjen materiaalien, todentamiskustannukset ovat arviolta 500 euroa. Jos yritys päättää esimerkiksi vedota jonkin tuotteen ympäristöjalanjälkeen ja tekee tutkimuksen tuotteen ympäristöjalanjälkimenetelmällä, se maksaisi komission arvion mukaan noin 8 000 euroa. Kustannukset ympäristövaikutusten koko organisaation ympäristövaikutusten arvioinnista ja todentamisesta voivat olla jopa 54 000 euroa, mikäli toimija esittää väitteen organisaation omasta jalanjäljestä eikä alalla ole alakohtaisia sääntöjä.

Esityksen suoran soveltamisen ulkopuolelle jäävät mikroyritykset ja yritykseltä toiselle esitettävät ympäristövaihteet. Suomessa mikroyritysten osuus yritysten lukumäärästä on noin 93% ja arvonlisästä noin 18%. Nämä luvut eivät kuitenkaan vielä kerro mikroyritysten osuudesta ympäristömarkkinoinnissa ja minkä kokoisissa yrityksissä ympäristövaihteita (ja -markkinointia) tehdään euromääräisesti eniten. Tietolähteitä tällaiselle arviolle ei kuitenkaan ole.

### **5.3 Hallinnolliset vaikutukset**

Ehdotus aiheuttaa valvontakustannuksia toimivaltaisille viranomaisille, joiden on arvioitava, onko ympäristövaihteen esittävällä yrityksellä akkreditoidun todentajan myöntämä vaatimustenmukaisuustodistus. Useat haastatellut kuluttajansuojaviranomaiset ilmoittivat, että tämä voi johtaa säästöihin, sillä "viherpesun" arvioimiseen tarvitaan vähemmän resursseja. Toisaalta kustannuksia on vaikea arvioida, koska ei ole varmuutta valitusten määrästä ja tarvittavasta käsittelyajasta sekä vuosittaisen raportoinnin vaatimasta työmäärästä.

Direktiiviehdotus tarkoittaisi uusia viranomaistehtäviä vaihteiden valvomiseksi ja raportoimiseksi sekä valitusten käsittelemiseksi. Tämä voi lisätä hallinnollisia kustannuksia, sillä markkinoilla on suuri määrä ympäristövaihteita. Jäsenvaltioiden tulisi myös ottaa käyttöön sopivia keinoja tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä direktiivin vaatimusten noudattamisessa.

Ympäristömerkintäjärjestelmiä hallinnoiville organisaatioille tulee lisäkustannuksia mm. tarvittavista muutoksista sisäisissä prosesseissa. Esimerkiksi, jos merkintäjärjestelmä ei perustu kolmannen osapuolen sertifiointiin jokaisesta hakemuksesta, on toimintamallia muutettava. Lisäksi viranomaisille aiheutuu todennäköisesti hallinnollisia kustannuksia uusien ympäristömerkintäjärjestelmien todentamisprosessien kehittämisestä ja toteuttamisesta. Kustannuksia on vaikea arvioida, koska ei ole varmuutta mahdollisten hakemusten määrästä.

Suomessa valvonta on jo nykyisellään suuntautunut suuriin yrityksiin. Kaikki kuluttaja-asiamiehen vuosina 2020-2022 ja 2023 tammi-huhtikuussa vireille ottamat ympäristövaihteita (tai ympäristömarkkinointia) koskeneet tapaukset koskivat suuria tunnettuja yrityksiä.

### **5.4 Ympäristövaikutukset**

Vaikutustenarvioinnin mukaan kuluttajat kohtaavat harhaanjohtavia kaupallisia käytäntöjä tuotteiden kestävyysliittymien liittyen. Kuluttajat kohtaavat yritysten epäselviä tai huonosti perusteltuja ympäristövaihteita ('viherpesu') sekä kestävyysmerkintöjä, jotka eivät aina ole läpinäkyviä tai uskottavia.

Komissio arvioi ehdotuksen hyödyttävän kuluttajia tarjoamalla heille luotettavampaa tietoa, jotta he voivat tehdä parempia päätöksiä kestävämpien tuotteiden valinnassa. Toimenpiteiden odotetaan paremmin suojelevan kuluttajia epäreiluilta kaupallisilta käytännöiltä, kuten viherpesulta tai läpinäkyvyyttä vapaaehtoisilta kestävyysmerkinnöiltä.

Ympäristömerkkien vähimmäiskriteerien käyttöönotto lisää merkkien läpinäkyvyyttä ja uskottavuutta sekä parantaa kuluttajien mahdollisuuksia kestäville valinnoille. Jatkossa uusia merkintäjärjestelmiä ei ehkä oteta samassa määrin käyttöön ja nykyisiä merkkejä saattaa poistua markkinoilta.

Direktiiviehdotus voi parhaassa tapauksessa levittää kestäviä tuotantotapoja eri kokoisiin yrityksiin. Mikroyritykset ovat usein osa isompien yritysten arvoketjua, esim. myyvät isompien yritysten valmistamia tuotteita (joista esitettäviä väittämiä ehdotus koskisi) tai toteuttavat (ali-

hankkijana) pienen osan isomman yrityksen tuotteesta tai palvelusta. Sama logiikka oletettavasti soveltuu myös yrityksiltä toisille suuntautuviin väittämiin. Ostavalle yritykselle on vain vähän hyötyä ympäristötehokkaaksi mainostetusta tuotteesta, jos se ei omassa markkinoinnissaan voi osoittaa näitä hyötyjä kuluttaja-asiakkailleen.

Toisaalta on epävarmaa, miten yritykset reagoivat sääntelyyn ja ryhtyvätkö ne mahdollisesti välttelemään perusteltuja ympäristöväittämiä. Ja mahdollisesti myös vähentävät panostuksiaan ympäristöystävällisten tuotteiden kehittämiseksi.

## **6 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin**

Komission ehdotus on sopusoinnussa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 38 artiklan kanssa, jonka mukaan EU:n on varmistettava kuluttajansuojan korkea taso. Ehdotus myös parantaa ympäristönsuojelun korkean tason oikeutta ja ympäristön laadun parantamista, jotka on vahvistettu perusoikeuskirjan 37 artiklassa.

Direktiiviehdotus toteuttaa osaltaan perustuslain (731/1999) 20 §:ssä tarkoitettua ympäristöperusoikeutta ja jokaisen oikeutta terveelliseen ympäristöön, koska sen sisältämä sääntely avaisi kansalaisille entistä luotettavamman keinon vaikuttaa ostopäätöksillään ympäristön tilaan.

Direktiiviehdotus ei arvion mukaan rajoita merkittäväällä tavalla perustuslain 18 §:ssä tarkoitettua elinkeinonvapautta, vaikka sillä asetettaisiinkin ehtoja ja vaatimuksia tuotteiden ja palvelujen markkinoinnille, ja ympäristöväitteiden perusteleminen ja todentaminen voisi aiheuttaa yritykselle merkittäviäkin kustannuksia. Kuitenkin yritykset voisivat jättää direktiivissä tarkoitettuja ympäristöväittämät tekemättä, jolloin kustannuksia mainituista toimista ei aiheudu.

Ehdotus puuttuu sananvapauteen rajoittaessaan tuotteiden markkinoinnissa käytettyä viestintää ja edellyttäessään ympäristöön liittyviltä väittämiltä ennakkohyväksyntää. Kaupallinen viestintä ei ole sananvapauden suojan ydinaluetta, joten mainontaan ja markkinointiin voidaan kohdistaa pidemmälle meneviä rajoituksia kuin muuten olisi mahdollista (PeVL 46/2021 vp). Markkinointia voi rajoittaa toisen perusoikeuden suojaamiseksi tai muusta painavasta syystä (PeVL 3/2010 vp). Direktiiviehdotuksen yhteydessä sananvapauden rajoitus on perusteltavissa ympäristöperusoikeuden toteuttamiseksi. Mainontaa ja markkinointia koskevien sananvapausrajoitusten tulee joka tapauksessa täyttää perusoikeusrajoitusten yleiset edellytykset mm. sääntelyn hyväksyttävyydestä, täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ja julkisen vallan toimenpiteiden oikeasuhtaisuudesta.

Direktiiviehdotuksen 17 artiklassa säädetään rikkomuksista määrättävistä seuraamuksista. Etenkin artiklan 3 kohdassa mainitut liiketoimesta aiheutuvan tulon konfiskointi (3 b) ja määrääkäsäinen kielto osallistua julkisiin hankintoihin (3 c) ovat tuntuvia seuraamuksia. Vaikka direktiivissä ei edellytetäkään rikosoikeudellisia seuraamuksia vaan kyse voi olla hallinnollisista seuraamuksista, joihin ei sellaisenaan sovelleta rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta, sääntelyn tulee tältäkin osin täyttää yleiset tarkkuuden ja oikeasuhtaisuuden vaatimukset.

## **7 Ahvenanmaan toimivalta**

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 10 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat asiat, jotka koskevat ”tekijänoikeutta, patenttia, mallioikeutta ja tavaramerkkiä, sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa, kilpailun edistämistä, kuluttajansuojaa”. Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat lain 18 §:n 10 kohdan mukaan asiat, jotka koskevat ”luonnon- ja ympäristönsuojelua, luonnon virkistyskäyttöä, vesioikeutta”.

Direktiiviehdotus ei sisällä suoraan ympäristön käyttöä tai päästöjä koskevia rajoituksia tai velvollisuuksia, vaikka sen tavoitteet liittyvätkin ympäristönsuojeluun. Sen sijaan direktiivissä säännellään tavaroiden ja palvelujen markkinointia kuluttajille. Näin ollen direktiiviehdotus koskee kuluttajansuojaa, ja se kuuluu valtakunnan lainsäädäntövallan piiriin.

## **8 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat**

Käsittely neuvoston ympäristötyöryhmässä käynnistyi Ruotsin puheenjohtajakaudella 3. huhtikuuta 2023. Kokouksessa komissio esitteli ehdotuksen taustaa ja tavoitteita sekä ehdotuksen sisältöä.

Euroopan parlamentin raportoija on sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnan varapuheenjohtaja Andrus Ansip (Uudistuva Eurooppa, EE).

## **9 Ehdotuksen kansallinen käsittely**

Komission ehdotus esiteltiin EU-asioiden komitean ympäristöjaostossa 26. huhtikuuta, kilpailukykyjaostossa 10. toukokuuta, metsäjaostossa 26. toukokuuta sekä maatalous- ja elintarvikejaostossa 1. kesäkuuta. U-kirjelmäluonnos käsiteltiin jaostojen kirjallisessa menettelyssä 20.-27.6.2023.

Ehdotus on lisäksi esitelty sidosryhmätyöpajassa 22.5.2023 ja 6.6.2023.

## **10 Valtioneuvoston kanta**

Valtioneuvosto pitää direktiiviehdotuksen tavoitteita yleisesti ottaen hyvinä ja kannatettavina. Direktiivi toisi selkeyttä ja yhtenäisyyttä vihreiden väitteiden arviointiperusteisiin, todentamiseen ja esittämiseen sekä ehkäisisi ennalta harhaanjohtavaa markkinointia. Direktiivi myös tukee Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa sekä kiertotalouden toimintasuunnitelmassa asetettua tavoitetta merkittävästi vähentää EU:ssa käytettyjen tuotteiden ympäristöjalanjälkeä ja edistää EU:n ilmastoneutraaliustavoitetta vuoteen 2050 mennessä.

Valtioneuvosto korostaa, että ehdotuksen jatkovalmistelussa on varmistettava ehdotuksen yhteensopivuus ja johdonmukaisuus muun unionin lainsäädännön, ennen kaikkea sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin (2005/29/EY) sekä vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin (COM/2022/143 final) kanssa. Samoin on varmistettava yhteensopivuus kestävyysraportointia koskevan direktiivin (2022/2464/ EU) kanssa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä vaatimusten yhdenmukaistamista ja harmonisoitua toimeenpanoa EU-tasolla. Ympäristöväitteiden vertailukelpoisuus edellyttää, että ne pohjautuvat yhtenäisiin ja laadukkaisiin metodologioihin ilmasto- ja ympäristövaikutusten arvioimiseksi. Direktiivin toimeenpanon myötä on tarpeen arvioida tarvetta tarkemmille ohjeille metodologiasta, jotta erilaiset toteutustavat jäsenmaiden välillä eivät johda markkinoiden vinoutumiseen. Toimeenpanossa on kuitenkin syytä välttää ylimääraistä sääntelytaakkaa. Ympäristöväitteitä tulisi tarkastella uudelleen vain siinä tapauksessa, että olosuhteissa on tapahtunut olennainen muutos.

Valtioneuvosto pitää keskeisenä kysymyksenä sääntelyn vaikuttavuutta. Jatkovalmistelussa tulee arvioida huolellisesti ehdotettujen keinojen tarkoituksenmukaisuutta tavoiteltavien vaikutusten varmistamiseksi.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä varmistaa ehdotuksen jatkovalmistelussa, että direktiivin toimeenpano tuottaa lisäarvoa, eikä uusista viranomaistehtävistä aiheudu suhteettomia kustannuksia.

Valtioneuvosto katsoo, että viranomaisten toimivaltuuksia sekä oikeussuojakeinoja koskevien direktiiviehdotuksen säännösten laajuutta, tarpeellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta tulee arvioida tarkoin jatkovalmistelussa. Kansallisilla viranomaisilla tulee säilyä mahdollisuus päättää valvonnan ja resurssien kohdentamisesta.

Ehdotettujen seuraamusten tarpeellisuutta ja oikeasuhtaisuutta on arvioitava jatkovalmistelussa. Ehdotuksen sisältämään menettämisseuraamukseen tulee suhtautua varauksella, koska menettämisseuraamus ei ole Suomessa hallinnollinen vaan rikosoikeudellinen seuraamus.

Valtioneuvosto korostaa, että on tärkeää asettaa direktiiviehdotuksen mukaiset vaatimukset ympäristömerkintäjärjestelmille. Valtioneuvosto suhtautuu varauksella siihen, että kansalliset ISO14024 standardin mukaiset alueelliset ja kansalliset ympäristömerkit ovat direktiivin soveltamisalassa, mutta EU-ympäristömerkintäjärjestelmä on jätetty direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Kansalliset, viralliset ISO14024 standardin mukaiset ympäristömerkintäjärjestelmät tulisi jättää soveltamisalan ulkopuolelle EU-ympäristömerkintäjärjestelmän tavoin.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ilmastoväitteiden käytöstä säädetään riittävällä tarkkuudella. Erityisesti ilmastoyksiköiden (kompensaatioiden) käyttöä koskevista väitteistä tulisi säätää niin, että yksiköiden käytön vaikutus ilmastoon käy ilmi ymmärrettävästi ja läpinäkyvästi.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti siihen, että komissio voi antaa tarkempia säädöksiä liittyen ympäristöväitteiden perusteleamiseen ja niistä viestimiseen. Valtioneuvosto näkee tärkeäksi sidosryhmien ja teollisuuden osallistamisen komission delegoitujen säädösten valmisteluun.

Valtioneuvosto tarkentaa kantojaan ehdotukseen neuvotteluiden edetessä.